

УДК 378.016:373.3

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Киричок І. І., Сопівник Р. В.

У статті обґрунтовано загальні підходи до визначень понять "компетентність", "компетенція", схарактеризовано види професійної компетентності, низку компетенцій, якими повинен володіти сучасний вчитель-класовод. Окреслюючи риси компетентнісного підходу в підготовці майбутнього вчителя початкової школи, автор подає окремі напрями та умови формування його компетенцій. Значну увагу зосереджено на методичних компетенціях фахівця початкової школи, визначено основні етапи формування професійно значущих компетенцій. Ключові слова: компетенція, компетентність, компетентнісний підхід, вчитель початкової школи, професійна підготовка, умови реалізації компетентнісного підходу.

В статье обоснованы общие подходы к определению понятий "компетентность", "компетенция", охарактеризованы виды профессиональной компетентности, ряд компетенций, которыми должен обладать современный учитель. Очерчивая черты компетентностного подхода в подготовке будущего учителя начальной школы, автор подает отдельные направления и условия формирования его компетенций. Значительное внимание уделяется методическим компетенциям специалиста начальной школы, определены основные этапы формирования профессионально значимых компетенций. Ключевые слова: компетенция, компетентность, компетентностный подход, учитель начальной школы, профессиональная подготовка, условия реализации компетентностного подхода.

The article justifies common approaches to the definitions of "competence" and "competency". The author determines kinds of professional competence, a number of competencies that a modern teacher should possess. Outlining features of the competency approach in training a primary school teacher, the author gives specific guidelines and conditions for the formation of his or her competence. Special attention is devoted to teaching professional competence of a primary school teacher, the main stages of formation of professionally significant competences are determined. Key words: competency, competence, competence approach, primary school teacher, training, realization conditions of competence approach.

Постановка проблеми. В умовах переходу загальної середньої освіти до 12-річної школи, зміст якої орієнтований на забезпечення самовизначення особистості, створення умов для її самореалізації, а також формування в учнів адекватної сучасному рівню знань і рівня освітньої програми картини світу, особливої гостроти набуває проблема підготовки педагога нового типу, забезпечення реальних можливостей для включення майбутніх фахівців у творчу професійну діяльність, формування в них здатності до трансформації власної діяльності відповідно до змін соціального і професійного середовища.

Все це вимагає теоретичного осмислення і якісного оновлення системи професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Основна мета діяльності вчителя початкової школи тепер полягає не тільки в доцільній організації процесу навчання і виховання, який побудований на особистісно орієнтованому підході, а також в умілій організації самостійної пізнавальної діяльності школярів, формуванні їхнього творчого мислення, розвитку їхнього потенціалу. Цей момент є відправною або вихідною точкою в побудові моделі вчителя нової формації.

Актуальність даного дослідження визначається:

- 1) переходом середньої освіти на повну 12-річну школу, новими соціальними вимогами, які пред'являє суспільство до майбутнього вчителя початкової школи;
- 2) вимогами стандартизації вищої професійної освіти в умовах багаторівневої варіативної підготовки фахівця;

3) необхідністю конкретизації компетентнісного підходу в вивченні педагогічних явищ, виявленні гуманістичних пріоритетів у підготовці вчителя початкових класів;

4) нерозробленістю особистісно орієнтованої технології навчання вчителя початкових класів, адекватної сучасним освітнім концепціям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему компетентності, компетентнісного підходу досліджували науковці В. А. Болотов, І. А. Зимня, А. К. Маркова, В. В. Серіков, Л. О. Хомич, Н. Б. Тимофєєва, Б. І. Хасан, А. В. Хуторський та ін.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні напрямів, умов, етапів формування методичних компетенцій вчителя початкової школи.

Виклад основного матеріалу. У проекті Концепції середньої загальноосвітньої школи України зазначено: "Нові освітні стандарти будуть ґрунтуватися на "Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей ціложиттєвої освіти" (18.12.2006), але не обмежуватимуться ними [5]. У проекті позиціонуються такі положення: школа, орієнтована лише на академічні та енциклопедичні знання, з точки зору запитів ринку праці застаріла; освіта повинна бути націлена на формування у випускників ключових компетенцій, адекватних соціально-економічним умовам.

Компетентнісний підхід як нова освітня парадигма визначає методологію проектування й організації освітнього процесу на всіх щаблях отримання освіти, включаючи й початкову школу, а це, в свою чергу, пред'являє й особливі вимоги до рівня підготовки вчителя початкових класів.

Однак, як показує практика, підготовка фахівців до реалізації компетентнісного підходу ще далека від досконалості й потребує перегляду змісту, форм і методів навчання в умовах вищої школи. Для ефективного навчання потрібні ефективні технології, що забезпечують особистісно орієнтований і проблемно-дослідний характер навчання, розвиток у студентів дослідницьких умінь, здатності до моделювання, прогнозування та проектування освітнього процесу на основі компетентнісного підходу.

Підготовка фахівця повинна спрямовуватися на засвоєння професійних знань, але разом з тим передбачає і розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя. Як вимога до рівня підготовки випускника висуваються вже не тільки навички організації і здійснення освітнього процесу на початковій ланці загальної середньої освіти, а й використання елементів науково-дослідної та інноваційної діяльності, організація і здійснення процесу професійної самоосвіти. У зв'язку з цим в колі професійних компетенцій випускників величезного значення набувають науково-дослідні вміння і навички.

Компетентнісний підхід передбачає глибокі системні перетворення в освітньому процесі ВНЗ, які стосуються викладання, змісту, оцінювання, освітніх технологій, зв'язку вищої освіти з іншими рівнями професійної освіти. Смыслоутворювальним фактором проектування освіти стає розвиток особистості студента. Диференціація змісту та організація навчально-виховного процесу повинна здійснюватися у ВНЗ з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей студентів, їх потреб в реалізації та здійсненні себе.

Основними рисами компетентнісного підходу до підготовки фахівців є: загальносоціальна й особистісна значущість сформованих знань, умінь, навичок, якостей і способів продуктивної діяльності; чітке визначення цілей професійно-особистісного вдосконалення, виражених у поведінкових і оціночних термінах; виявлення певних компетенцій, які також є цілями розвитку особистості; формування компетенцій як сукупності змістових орієнтацій, що ґрунтуються на досягненні національної та загальнолюдської культури; наявність чіткої системи критеріїв виміру, які можна обробляти статистичними методами; надання педагогічної підтримки особистості, що формується, і створення для неї "зони успіху"; індивідуалізація програми вибору стратегії для досягнення мети; створення ситуацій для комплексної перевірки умінь практичного використання знань і набуття цінного життєвого досвіду; інтеграційна характеристика проявів особистості, пов'язана з її здатністю вдосконалювати наявні знання, вміння і способи діяльності відповідно до соціалізації та накопичення досвіду життєдіяльності.

Розвиваючи вже сформовані в науці уявлення, під компетентнісним підходом до професійно-педагогічної освіти розуміється єдина система визначення цілей,

відбору змісту, організаційного й технологічного забезпечення процесу підготовки вчителя на основі виділення спеціальних, загальних і ключових компетенцій, які гарантують високий рівень і результативність професійно-педагогічної діяльності вчителя.

У межах компетентнісного підходу, як стверджують В. А. Болотов і В. В. Серіков, на перше місце виходить не інформованість учня, а його здатність самостійно знаходити й застосовувати необхідні розв'язання завдань, поставлені освітньою програмою [1, с. 12].

Компетентнісний підхід, за твердженням І. А. Зимньої, спрямований на формування соціально-професійних компетентностей, де формування соціальних компетентностей співвідноситься із загальною метою розвитку особистості як суб'єкта соціальної взаємодії, тобто в єдності її інтелектуальної, емоційно-вольової сторін і таких її особистісних якостей, як відповідальність, свобода, толерантність, громадянськість та ін. [3, с. 28]. У свою чергу, професійні компетентності формуються в освітньому процесі стосовно специфіки й завдань професії, яка здобувається.

Всередині компетентнісного підходу виділяються два базові поняття: "компетенція" і "компетентність". Введення поняття "компетентності" дозволяє вирішити типову проблему для шкіл, коли учні добре володіють набором знань, але відчувають труднощі в їх використанні для розв'язання конкретних завдань.

Згідно з найбільш загальноприйнятою точкою зору, компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності й досвід застосування цих компонентів в навчальних ситуаціях (І. А. Зимня, Б. І. Хасан, А. В. Хуторський)). Компетенція характеризує сферу діяльності, в якій об'єкт обізнаний, а також коло реальних об'єктів, по відношенню до яких ця діяльність здійснюється. Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді в суспільстві знань [9, с. 56].

Основною характеристикою компетентності, тобто володіння людиною відповідною компетенцією, є здатність і готовність суб'єкта реалізувати в своїй діяльності ціннісні установки (Н. М. Боритко).

А. К. Маркова виділяє чотири види професійної компетентності: спеціальну, соціальну, особистісну й індивідуальну [6, с. 103].

1. Спеціальна, або діяльнісна, профкомпетентність характеризує володіння діяльністю на високому професійному рівні та включає не тільки наявність спеціальних знань, а й умінь застосувати їх на практиці.

2. Соціальна профкомпетентність характеризується володіння способами спільної професійної діяльності й співпраці, прийнятими в професійному співтоваристві прийомами професійного спілкування.

3. Особистісна профкомпетентність характеризується володінням способами самовираження і саморозвитку, засобами протистояння професійній деформації.

Рівень розвитку компетенцій, а також їх наповненість конкретним змістом може бути індивідуальним. Саме в цьому й полягає свобода вибору майбутнього учителя початкової школи – формування індивідуального почерку: акцент на розвиток пізнавальних потреб та інтересів учнів через зміст матеріалу або особливості організації пізнавальної діяльності, спрямованість на проблемне навчання або проектну діяльність, використання спеціальних систем контролю (рейтинговий, комп'ютерний і т. п.), прагнення активно використовувати експеримент або засоби мультимедійної підтримки основних курсів: математики, української мови, природознавства, літературного читання, трудового навчання тощо. Можливість проектування відносно "вільної" траєкторії власної професійної підготовки реалізується через закладений у навчальні плани широкий вибір курсів за вибором (спецкурсів).

Під методичними компетенціями ми розуміємо: по-перше, сукупність знань, умінь і навичок в галузі основних предметів початкової школи, методик, педагогіки і психології; по-друге, практичний досвід їх використання в квазіпрофесійних умовах – ідеалізованих (на заняттях з дисциплін) і реальних (під час педпрактики); по-третє, ціннісно-сміслові орієнтації – на професію вчителя, на процес навчання і виховання, на значущі для його реалізації професійні знання і вміння. Нами класифіковано методичні компетенції вчителя початкової школи в 5 груп. Учитель початкової школи повинен уміти (в першу чергу): 1) планувати, 2) підготувати, 3) реалізувати, 4) контролювати (процес навчання), 5) здійснювати професійний саморозвиток.

Відповідно, нами складена система методичних компетенцій учителя:

- вміти планувати: конкретні результати навчання, нерозривно пов'язані з правильно поставленими тактичними або операційним цілями (при впровадженні компетентнісного підходу цілі формулюються через компетенції і їх складові), зміст навчання предметів (річний, тематичний, поурочні плани, які відображають весь спектр очікуваних результатів-компетенцій), діяльність вчителя і учнів на уроках (у взаємодії) – при вивченні нового матеріалу, при закріпленні, при повторенні, при узагальненні, при опитуванні, при діагностиці засвоєння, роботу гуртка, факультативу, самостійну діяльність учнів з предмета в позаурочний час, виховну роботу;

- вміти (підготувати): проводити мотивацію вивчення тем (різними способами), виділяти головне в навчальному матеріалі з предмета, відбирати його зміст, добирати додатковий матеріал з різних інформаційних джерел (в тому числі міжпредметного характеру), підбирати оптимальні прийоми, методи і засоби для уроку – з урахуванням особливостей науки, вікових та когнітивних особливостей учнів, етапу уроку і т. п.; підбирати й розробляти завдання для тестів, самостійних і контрольних робіт, індивідуальної роботи (диференційовані за складністю, спрямованості інтересів школярів та ін.), розробляти позакласні заходи;

- вміти (реалізувати): розв'язувати педагогічні завдання і проблеми, забезпечити досягнення конкретних завдань навчання предметів, реалізувати вивчення нового матеріалу, закріплення, повторення, узагальнення, опитування, діагностику сформованості знань і умінь, відносин (компетенцій), реалізовувати прийоми й методи навчання на конкретному матеріалі, використовувати засоби навчання (в тому числі – електронні), організовувати різні види діяльності учнів на уроках, здійснювати індивідуалізацію навчання, керувати роботою гуртка, факультативу, елективного курсу, реалізовувати виховний потенціал предметів (світоглядний, моральний, екологічний, естетичний та ін.);

- вміти (контролювати): контролювати хід навчального процесу при вивченні предметів (розуміння, засвоєння, труднощі) і коригувати його, визначати вимоги до оцінювання діяльності учнів і результатів конкретних перевірок робіт, використовувати різні способи й засоби діагностики результатів навчання на різних етапах процесу навчання, оцінювати різні види діяльності учнів (роботу на уроці і вдома, виконання індивідуальних і групових проєктів, компоненти портфоліо, твори та ін.), проводити моніторинг навчального процесу, фіксувати його результати (у тому числі – у вигляді рейтингу, портфоліо), організовувати самоконтроль і рефлексію учнями своєї діяльності та досягнень;

- здійснювати професійний саморозвиток: вміти знаходити й аналізувати з науково-методичної точки зору різні технології, методики, освітні ресурси з предметів в різних джерелах інформації, адаптувати їх "під себе", розробляти індивідуальну траєкторію професійного саморозвитку, досягати поставлені цілі самоосвіти, створювати на науковій основі авторські програми, методики, технології, засоби навчання, здійснювати рефлексію і самоконтроль професійної діяльності та її результатів, встановлювати й усувати недоліки та помилки в роботі з предмета, проводити науково-методичні дослідження з актуальних проблем теорії і практики, представляти їх результати, впроваджувати їх у шкільну практику.

Отже, для перевірки й оцінки сформованості кожної компетенції у кожного студента потрібно розробити велику кількість сукупностей завдань різного типу, які стосуються різних аспектів професійної діяльності, а також матрицю цих завдань у розрахунку на всіх студентів. Для цього слід проаналізувати і переробити зміст методичної підготовки вчителя, виділивши в ньому ключові одиниці знань і умінь.

Нами визначені основні етапи формування професійно значущих компетенцій майбутнього вчителя. Безумовно, вони охоплюють весь період навчання у ВНЗ. Умовно їх можна розділити на три групи: спеціальні (предметні) – в галузі наук, які будуть викладатися, загальнопрофесійні, професійні та методичні (теж професійні, але конкретизовані на предметну галузь), загальні (ключові, загальнокультурні та ін.). Ефективне формування компетенцій можливо, якщо кожна дія майбутнього вчителя буде осмисленою й обґрунтованою, кожен етап уроку й обрана форма організації діяльності повинні бути аргументовані з позицій предмета, методики, педагогіки та психології. Головним питанням має стати не "як?", а "чому?" Для цього потрібні спеціальні завдання дослідницького або проєктного типу, можливо – алгоритм подання

рішення (воно опосередковано задає сам хід рішення). Набутий досвід робить студента більш впевненим у своїх силах, сприяє активізації творчих здібностей у професійній діяльності та ін. Кожен з компонентів (компетенцій) тією чи іншою мірою має мотиваційну, когнітивну, операційно-технологічну, етичну, соціальну й поведінкову складові.

Отже, основні етапи формування компетенцій такі:

I етап – формування предметних компетенцій під час вивчення дисциплін предметного циклу (українська мова, українська література, математика, образотворче мистецтво, іноземна мова, інформатика та ін.). Ці компетенції в основі мають предметні знання і вміння, але включають ціннісно-сміслові, етичні уявлення, отримані на базі основних наук, які вивчаються в початковій школі, мінімальний досвід співробітництва при проведенні експериментальних досліджень, виконанні творчих робіт та ін. Цілеспрямовано побудований процес формування предметних знань і умінь сприяє розвитку базових предметних компетенцій. Для цього кожен викладач повинен включити до завдань курсу завдання з формування конкретних складових компетенцій, а в зміст матеріалу практично кожної лекції – ті аспекти, які будуть сприяти розвитку певних компетенцій;

II етап – формування компетенцій майбутнього учителя. Він передбачає формування загальнопрофесійних, професійних і професійно методичних компетенцій. Ці компетенції ґрунтуються на знаннях та вміннях з педагогіки і психології, з теорії та методики предметів початкової школи, а також професійних ціннісних орієнтаціях, елементах професійної етики, професійних комунікативних вміннях, мінімальному досвіду професійної діяльності. Цілі вивчення дисциплін загальнопрофесійного блоку також повинні бути поставлені з позицій компетентнісного підходу. Цей етап найбільшою мірою сприяє розвитку здатності й готовності майбутнього фахівця виконувати професійну діяльність. Для цього весь процес навчання будується контекстно – до традиційних форм навчання і видів діяльності студентів повинні бути додані квазіпрофесійні, проектні, що дозволяють перетворити процес навчання на послідовне вирішення проблем, які постають перед учителем в реальному процесі. Завершується етап отриманням початкового досвіду професійної діяльності – при проходженні педпрактики, а також досвіду професійної дослідницької діяльності – підготовкою випускної кваліфікаційної роботи в формі проекту.

Можна говорити і про III, післявишівський, етап – професійного саморозвитку роботи вчителя початкової школи (як самостійно, так і в системі підвищення кваліфікації). Методична підготовка є завершальною й узагальнювальною ланкою формування вчителя-класовода, інтегруючою системою характеристик професійної компетентності, оскільки на попередніх етапах отримані якості особистості, знання, способи діяльності.

Виконання вправ, що моделюють реальні проблеми педагогічної діяльності, дають можливість ініціювати суб'єктну позицію студента, створити творчу атмосферу заняття, допомагають майбутнім учителям використовувати отримані раніше знання в різних ситуаціях, в тому числі й у ситуації невизначеності, що й дозволяє створити сприятливі умови для формування ключових компетенцій.

Друга, не менш важлива, умова реалізації компетентнісного підходу – партнерство студента й викладача в навчальному процесі. Воно може знаходити вираження у консультаціях, створюючи ефект присутності викладача в процесі самостійної роботи студента, в використанні різних прийомів активізації розумової діяльності студента, що спонукають ставити запитання, міркувати, що створюють ефект його співучасті в пошуку істини.

Третя умова – розвиток рефлексивної культури студента. Рефлексія розуміється як здатність індивіда звертатися до свого внутрішнього світу, до свого досвіду мислення, до виконаних робіт. Здатність осмислювати свої дії, аналізувати власне мислення з метою його вдосконалення дозволяє проектувати освітній результат, коригувати його в разі потреби. Для цього також потрібно використовувати завдання рефлексивного характеру та орієнтувати студентів на співвіднесення своїх можливостей, своєї діяльності з тим, що вимагає професія.

Реалізація цих умов можлива через здійснення діалогового підходу в процесі підготовки вчителів початкової школи.

Одним з методів реалізації діалогового підходу є навчальна дискусія. Наприклад, під час вивчення курсу "Методика викладання літературного читання" зі студентами проводяться навчальні дискусії, під час яких вони обговорюють переваги й недоліки планів-конспектів уроків з літературного читання в 2–4 класах початкової школи, підготовлених самими студентами. Всі студенти діляться на мікрогрупи, кожна проводить мікрореконструкцію: за складеним конспектом проводить фрагмент уроку в аудиторії. Кожна мікрогрупа повинна захистити свій урок: підкреслити його переваги, відповісти на питання студентів з інших мікрогруп (питання спрямовані на зниження переваг уроку). Після закінчення дискусії обов'язково повинен бути момент рефлексії, коли майбутні вчителі самі оцінюють свою діяльність і діяльність інших студентів під час дискусії.

Іншим методом реалізації діалогового підходу є метод проектів. Студенти в межах вивчення педагогічних дисциплін розробляють різні проекти (за вибором): проект програми з літературного читання або української мови в початковій школі, проект підручника з літературного читання для 2 класу, проект початкової школи, проект системи навчання або системи виховання в початковій школі, проект освітньої технології в початковій школі та ін.

Види презентації проектів: наукова доповідь, ділова гра, демонстрація відео-фільму, наукова конференція, інсценування, театралізація, реклама, прес-конференція та ін.

Одним з векторів удосконалення змісту освіти майбутніх учителів початкових класів є розвиток інтересу до пізнавальної діяльності як такої й інтересу до наукового пошуку та формування умінь і навичок організації самостійного дослідження зокрема. На наш погляд, розвитку безпосереднього інтересу до наукового пошуку сприяє введення в освітній процес дисциплін компонента установи вищої освіти, дисциплін за вибором студента, факультативів, спрямованих на розширення уявлень учнів про сфери професійної діяльності та розв'язання нестандартних освітніх завдань. Сприятимуть формуванню компетенцій учителя початкової школи такі факультативи та спецкурси: "Варіативний компонент початкової школи", "Моделювання в початковій школі", "Перцептивна техніка учителя початкової школи", "Актуальні проблеми методики викладання в молодших класах", "Технології розвитку творчої особистості молодшого школяра".

Ми переконані, що в практиці ВНЗ повинні мати місце спецкурси, проблемні семінари, які викликають усвідомлений інтерес у студентів до тих чи інших аспектів професійної діяльності та мотивують їх на виконання власних досліджень. Крім навчальних дисциплін, формуванню дослідницької компетенції сприяє залучення студентів до роботи в складі студентських наукових гуртків та студентських науково-дослідних лабораторій (СНДЛ), де вони набувають досвіду проведення наукового дослідження, узагальнення та подання його результатів. Слід зазначити, що в роботі гуртків та СНДЛ, як правило, використовуються нестандартні форми, що робить освітній процес цікавим, привабливим і ненав'язливим для студента.

Ілюстрацією сказаного можуть бути створення та функціонування на факультеті психології та соціальної роботи Ніжинського університету наукового гуртка, що об'єднує студентів, наукові інтереси яких спрямовані на вивчення лінгвістики і лінгвокультурології. Так, упродовж років учасникам гуртка можна реалізувати проект "Енциклопедія однієї книги", метою якого є формування у студентів умінь уважно читати художній текст, звертати увагу на деталі й фонові знання, знаходити додаткову інформацію, систематизувати результати своєї пізнавальної діяльності. Робота в проекті може стимулювати учасників до пошуку нових форм подання результатів своєї діяльності, серед яких можуть бути і літературно-музична композиція, і наукова доповідь, і вікторина, і віртуальна подорож та ін. Найбільш підготовлені студенти можуть виступати на студентських науково-практичних конференціях з доповідями, продовжити розробку проблематики в курсових і дипломних дослідженнях.

Однак не можна не погодитися з тим, що найбільшим потенціалом для формування дослідницьких навичок майбутніх вчителів мають курсові та дипломні роботи. Потрібно зробити студентські дослідження практико-орієнтовними. В цьому разі потрібна тісна співпраця з методичними службами шкіл. Якщо курсовий проект буде пов'язаний з темою з самоосвіти вчителя, науково-дослідна робота студента набуде прикладної спрямованості й буде орієнтована на поглиблене вивчення

окремих сторін педагогічного процесу і розкриття закономірностей педагогічної практики. Така робота на факультеті повинна активно проводитися на кафедрах. Наприклад, якщо педагог працює над темою "Розвиток логічного мислення у дітей молодшого шкільного віку", студент виконує курсовий проект на тему "Особливості розвитку розумових операцій у молодших школярів".

За педагогом закріплюється студент, який проводить діагностику, обробляє отримані дані, потім разом з науковим керівником і педагогом розробляє практичну частину курсового проекту – систему завдань і / або заходів. Завдяки цьому студенти мають можливість спостерігати, як наукова проблема втілюється в практиці роботи педагога і який технологічний інструментарій вибирає вчитель для її вирішення. У такий спосіб у практичній частині курсового проекту відбивається досвід роботи педагога, а розроблені студентом матеріали можуть бути використані вчителем у роботі з учнями.

Компетентнісні завдання мають в основному інтеграційний характер, тому при складанні завдань, спрямованих на формування компетенцій, потрібно поєднувати предмети, зручні для інтегрування з урахуванням певного завдання.

Висновки. Нами визначені 3 основні етапи формування професійно значущих компетенцій вчителя початкової школи. Нами визначено такі умови реалізації компетентнісного підходу: виконання вправ, партнерство студента та викладача у навчальному процесі ВНЗ, розвиток рефлексивних здібностей майбутніх вчителів початкової школи. Факультативи та спецкурси, курсові та дипломні, методи реалізації компетентнісного підходу (метод проектів, дискусія) є одним з ефективних засобів формування компетенції студентів, оскільки спрямовують на активний пошук інформації, інтеграцію відомостей з різних галузей знань, сприяють набуттю досвіду індивідуальної та колективної пізнавальної діяльності, розвивають креативність, виховують самостійність.

Перспективи дослідження стаття не вичерпує всіх аспектів проблеми, розкриваючи простір для подальших наукових пошуків, зокрема розробки, теоретичного обґрунтування технології навчання вчителів початкових класів, спрямованої на формування рівня самостійного проектування вчителем власної методичної системи навчання з урахуванням компетентнісного підходу.

Література

1. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 12–16.
2. Громадське обговорення проекту Концепції середньої загальноосвітньої школи України [Електронний ресурс]. – С. 1–3. – Режим доступу: <http://www.nkmetka.gov.ua/1676-gromadske>. – Назва з екрана.
3. Зимняя И. А. К оценке социально-профессиональной компетентности выпускников вузов / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2008. – № 5. – С. 27–33.
4. Компетентностный подход в педагогическом образовании : коллективная монография / под ред. В. А. Козырева, Н. Ф. Родионовой, А. П. Тряпицкой. – СПб. : РГПУ им. А. И. Герцена, 2005. – 392 с.
5. Концепція 12-річної загальноосвітньої школи [Електронний ресурс]. – С. 1–4. – Режим доступу: http://www.pidruchniki.com...12...zagalnoosvitnoyi_shkoli_vityag). – Назва з екрана.
6. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Международный гуманитарный фонд "Знание", 1996. – 312 с.
7. Тимофеева Н. Б. Особенности формирования профессиональной компетентности учителя начальных классов / Н. Б. Тимофеева // Вестник ТГПУ. – Красноярск, 2009. – Вып. 10. – 94 с.
8. Хомич Л. А. Профессионально-педагогическая подготовка учителя начальных классов / Л. А. Хомич. – М. : Магистр-S, 1998. – 200 с.
9. Хуторской А. В. Ключевые компетенции: технология конструирования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 5. – С. 55–61.